

Για μια ελληνική νησιωτική στρατηγική

Ομ. Καθηγητής Γιάννης Σπιλάνης

Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Διευθυντής Εργαστηρίου Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης

Διευθυντής Παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού Αιγαίου

Το 20ο Ετήσιο Σεμινάριο της Ερμούπολης για
την Κοινωνία της Πληροφορίας και την
Οικονομία της Γνώσης, 10-13 Ιουλίου 2025

Ομάδα INFOSTRAG του Εργαστηρίου Βιομηχανικής και
Ενεργειακής Οικονομίας (ΕΒΕΟ) του ΕΜΠ

Συνεδριακή Αίθουσα Επιμελητηρίου Κυκλάδων, Ερμούπολη (Σύρου)

Πέμπτη 10 Ιουλίου - Κυριακή 13 Ιουλίου 2025

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

Σε συνεργασία με:

Χρειάζονται τα ευρωπαϊκά νησιά ειδική πολιτική και γιατί;

Αποτύπωση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της νησιωτικότητας – διατύπωση της άποψης ότι η νησιωτικότητα δεν είναι «αθεράπευτη» μειονεξία, αλλά αξιοποιήσιμη διαφορετικότητα

ESPON

ESPON 2013 Programme

UNIVERSITY OF AEGEAN

UNIVERSITY OF MALTA
L-Università ta' Malta

CRT
CENTER FOR REGIONAL AND TERRITORIAL DEVELOPMENT

LABORATORY FOR LOCAL & INSULAR DEVELOPMENT

The Development of the Islands

European Islands and Cohesion Policy (EUROISLANDS)

Pr. Ioannis Spilanis – University of the Aegean – Greece

2012

EUROPEAN UNION
Part-financed by the European Regional Development Fund
INVESTING IN YOUR FUTURE

Η χαμηλή ελκυστικότητα των νησιών για εγκατάσταση/παραμονή

- Κατοίκων
- Επιχειρήσεων

Παράγοντες και πως αντιμετωπίζονται

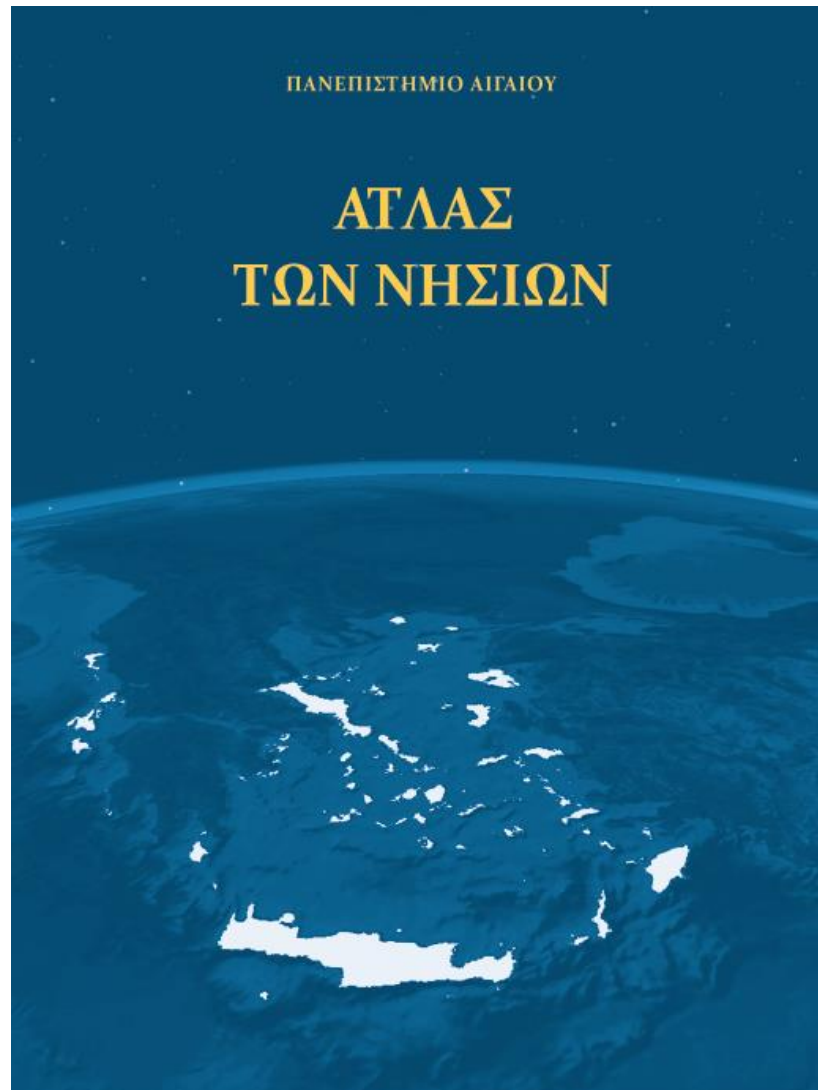
- Εργασία (αποδεκτή και με προοπτική)
- Ποιότητα ζωής
- Συνδεσιμότητα (μεταφορών – επικοινωνιών)
- Διαφορετικό αναπτυξιακό μοντέλο που να αξιοποιεί τη διαφορετικότητα

Πίνακας 3.3.2: Προτεραιότητες για τη Ευρωπαϊκή και Νησιωτική
Στρατηγική 2020

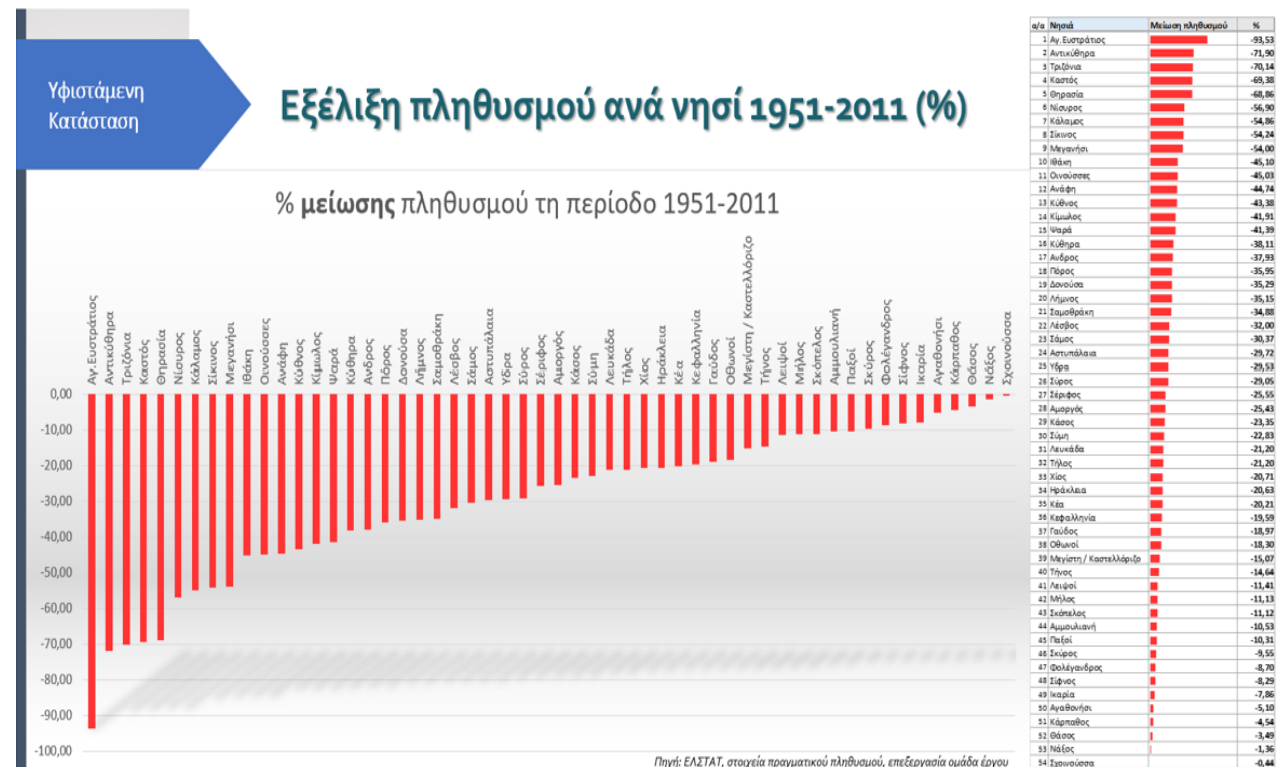
Στρατηγική ΕΥΡΩΠΗ 2020	Στρατηγική Νησιά 2020
1. Εξυπνη μεγέθυνση: ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση και στη καινοτομία	1. Ποιοτικά Νησιά: εστιάζοντας σε επώνυμα, διαφοροποιημένα και ποιοτικά προϊόντα και υπηρεσίες που χρησιμοποιούν τοπικούς πόρους προορισμένα σε ειδικές αγορές
2. Βιώσιμη Μεγέθυνση: προωθώντας μια οικονομία περισσότερο αποτελεσματική στη χρήση των πόρων, πράσινη και ανταγωνιστική	2. Πράσινα νησιά: μείωση της χρήσης και αύξηση της επανάχρησης των σπάνιων πόρων όπως το νερό, η γή, η ενέργεια στη παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών
3. Μεγέθυνση χωρίς αποκλεισμούς: προωθώντας μια οικονομία υψηλής απασχόλησης που να έχει ως αποτέλεσμα κοινωνική και εδαφική συνοχή	3. Νησιά ίσων Ευκαιριών: δίνοντας τις ίδιες ευκαιρίες σε νησιωτικές επιχειρήσεις και πληθυσμούς ώστε να επιτύχουν όπως στην Ευρωπαϊκή Ηπειρωτική χώρα

Ατλας των Νησιών

<http://archipelago.aegean.gr/>

Συγκέντρωση δεδομένων για τη τεκμηρίωση της νησιωτικότητας και των συνεπειών της σε επίπεδο νησιού.

Το Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού Αιγαίου του UNWTO

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΝΟΤΙΟΥ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΟΥ
ΑΙΓΑΙΟΥ

Γιάννης Σπυλάνης
Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου
Διευθυντής Παρατηρητηρίου Βιώσιμου Τουρισμού

Μυτιλήνη
Φεβρουάριος 2016

Σελίδα: tourismobservatory.ba.aegean.gr e-mail: stobservatory@aegean.gr

<http://tourismobservatory.ba.aegean.gr/>
«Από τις καλές πρακτικές στις καλές/
βιώσιμες πολιτικές»

Καταγραφή των αποτελεσμάτων της τουριστικής δραστηριότητας και εκτίμηση των επιπτώσεων στα νησιά

Τουριστική (μέγιστη) πίεση: επαγγελματικές και ιδιωτικές
κλίνες ανά 100 κατοίκους ανά Περιφέρεια (2023)

Οι περιφέρειες Ν.Αιγαίου και Ιονίου ξεπερνούν ήδη τα όρια

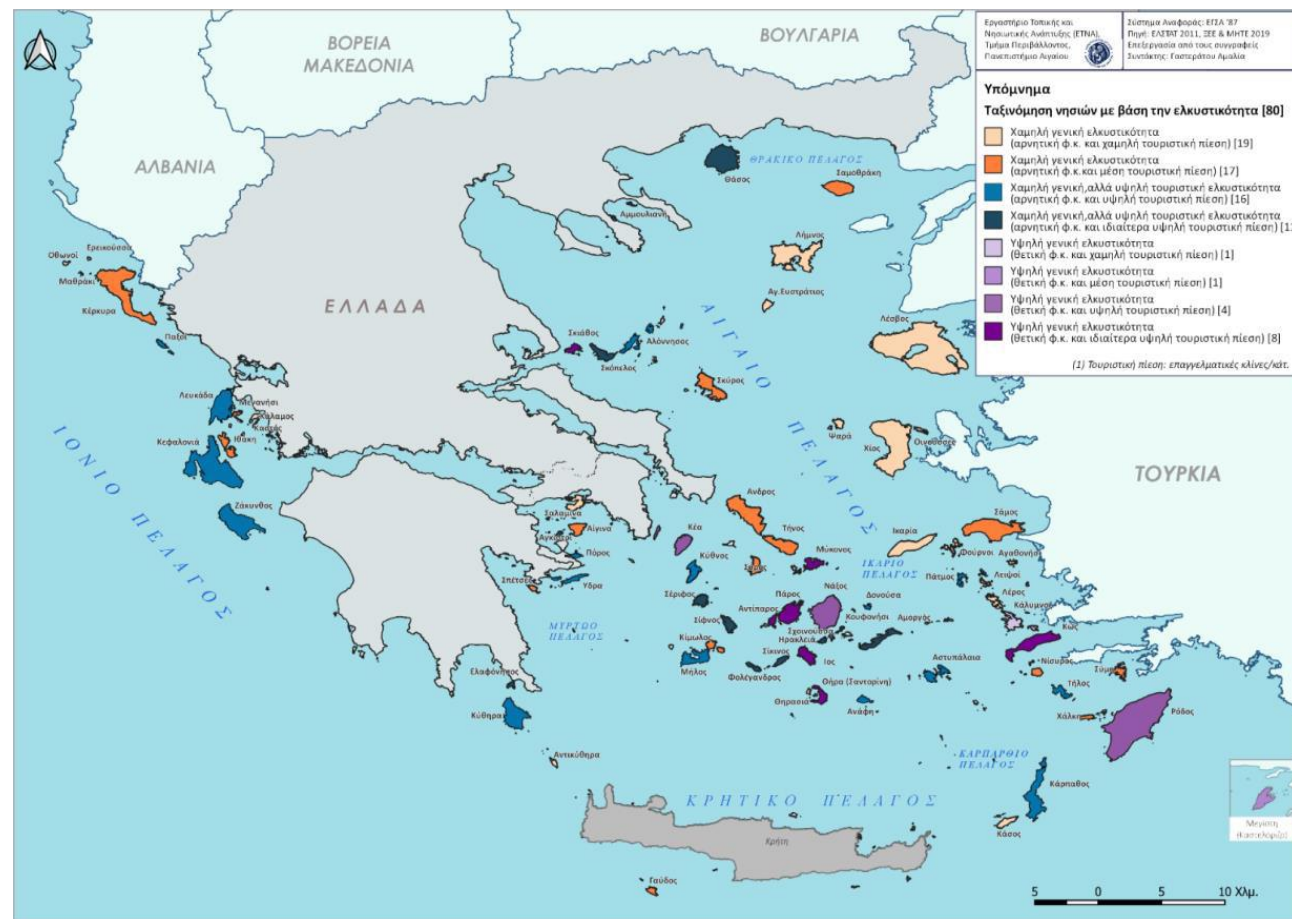
ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ
2021 - 2027

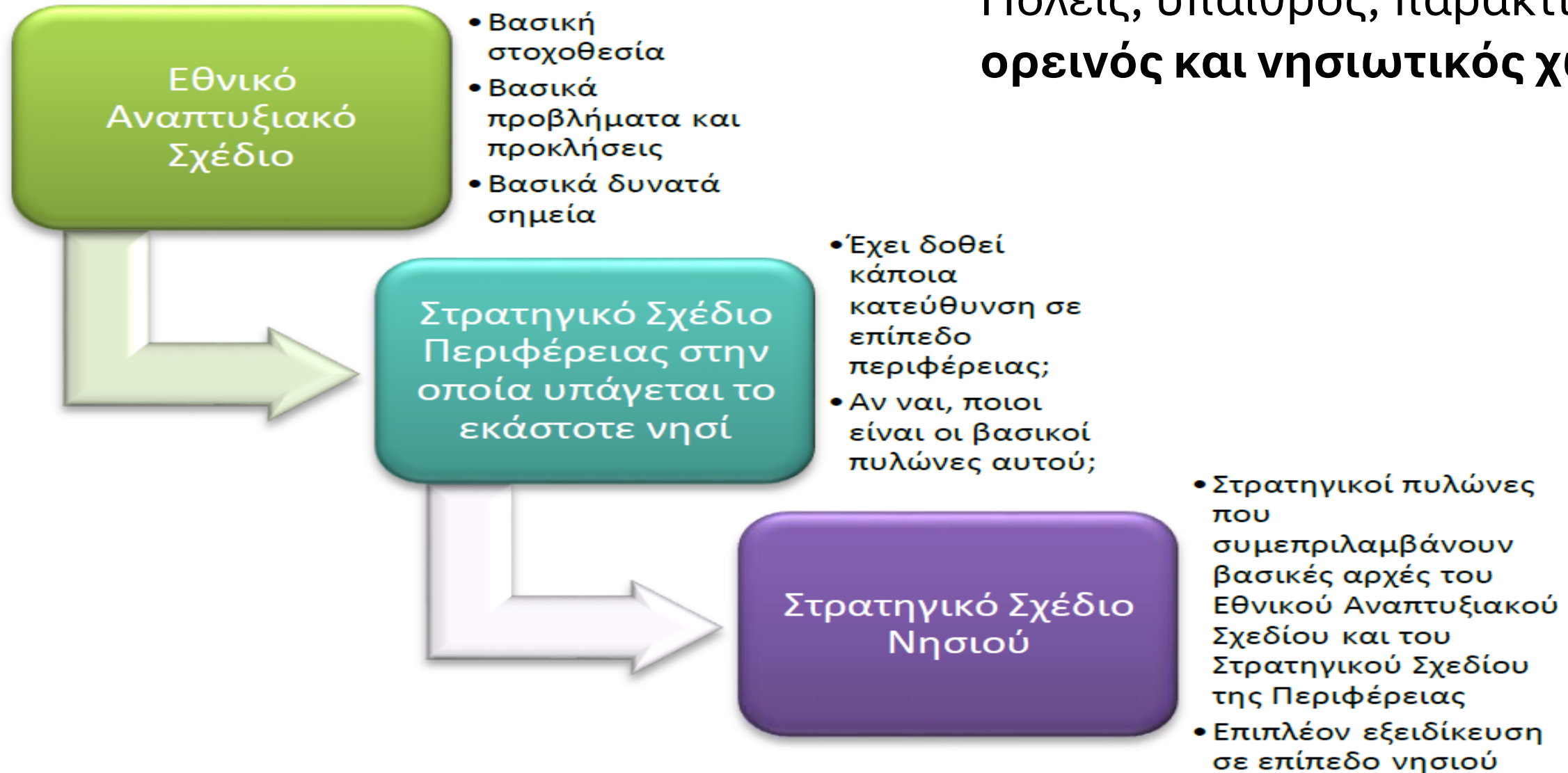
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ο τουρισμός ως ο σημαντικότερος παράγοντας που επηρεάζει τη κατάσταση και την ελκυστικότητα των νησιών - Ταξινόμηση

Η έλλειψη εθνικού αναπτυξιακού σχεδίου με χωρική διάσταση και στόχο την ελκυστικότητα για επιχειρήσεις και κατοίκους

Πόλεις, ύπαιθρος, παράκτιος,
ορεινός και νησιωτικός χώρος

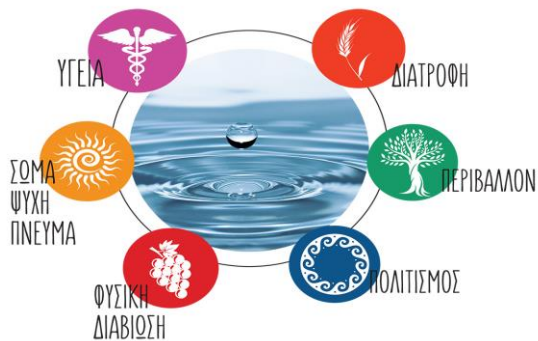

Ποια νησιωτική στρατηγική; 2 οριζόντιοι άξονες ανάπτυξης

ΘΕΡΜΑΛΙΣΜΟΣ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΕΥΕΞΙΑΣ

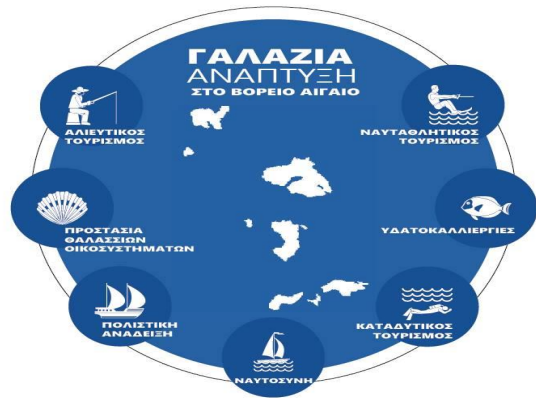

που αξιοποιούν τα ειδικά χαρακτηριστικά νησιού

Τουρισμός Ευεξίας με βάση το νερό, ζεστό ή θαλασσινό

- **Δραστηριότητες υγείας** (παραδοσιακή λουτροθεραπεία, ποσιθεραπεία όσο και υπηρεσίες αποκατάστασης, εναλλακτικές θεραπείες κλπ)
- **Δραστηριότητες που αφορούν το σώμα, τη ψυχή και το πνεύμα** (πχ. γιόγκα, ται-τσι, ήπιες μορφές άσκησης, αυτοβελτίωση, coaching κλπ)
- **Δραστηριότητες που συνδέονται με τον τομέα της διατροφής** (πχ. διαχείριση βάρους, αποτοξίνωση, γευσιγνωσίας και προφανώς με όλο τον αγροδιατροφικό τομέα)
- **Υπαίθριες δραστηριότητες που συνδέονται με το περιβάλλον τη διατήρηση και την ανάδειξη του**, (πχ. ανακάλυψη της φύσης, πεζοπορικές διαδρομές, ποδηλασία, θαλάσσια σπορ, καταδύσεις, αεροπλοΐα κλπ)
- **Δραστηριότητες που συνδέονται με την ανακάλυψη του τοπικού πολιτισμού**, των μύθων, της ιστορίας, των μνημείων και ότι συνδέεται με αυτά, της παράδοσης, των τεχνών με διαφορετικές πολιτιστικές εμπειρίες σε ζωγραφική, μουσική, χορό, κουζίνα, γλώσσα κλπ
- **Δραστηριότητες που συνδέονται με τη φυσική διαβίωση των επισκεπτών** κατοικώντας στα παραδοσιακά σπίτια των γύρω χωριών, συμμετέχοντας σε παραδοσιακές δραστηριότητες, σε δράσεις εθελοντισμού, στη τοπική ζωή κλπ

Γαλάζια Ανάπτυξη

- **προστασία και ανάδειξη των θαλάσσιων οικοσυστημάτων** με δράσεις που προσελκύουν επιστημονικές ομάδες και ειδικούς ερευνητές
- **βιώσιμη αλιεία και βιώσιμες υδατοκαλλιέργειες**, που θα ενισχύσουν την εικόνα των νησιών
- **παράκτιος και αλιευτικός τουρισμός**, με δράσεις που θα απευθύνονται σε τουρίστες που θέλουν να αποκτήσουν εμπειρίες πέρα από τις παραλίες
- **θαλάσσιος και ναυταθλητικός τουρισμός**,
- **καταδύσεις και παρατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας**,
- **ανάδειξη της ναυτοσύνης και των άλλων επαγγελμαμάτων της θάλασσας** και σύνδεση τους με τους μύθους και την ιστορία των νησιών από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα,

**..... και 8
κύριους
οριζόντιους
άξονες**

- **Δημιουργία ενός συστήματος κατάρτισης και δια βίου μάθησης** που να αποτυπώνει τις παραγωγικές και γεωμορφολογικές ιδιαιτερότητες των νησιών, για να μπορεί να καταρτιστεί ουσιαστικά και ο πιο απομακρυσμένος κάτοικος
- **Δημιουργία ενός συστήματος στήριξης των ευπαθών ομάδων** με βάση τα στοιχεία που από το *Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης*
- **Βελτίωση της συνδεσιμότητας των νησιών μεταξύ τους και με τον έξω κόσμο** με έργα όπως πχ. αναβάθμιση πλοίων τοπικών αγόνων γραμμών, διαχωρισμός χρήσεων λιμανιών, αναβάθμιση εγκαταστάσεων υποδοχής επιβατών, ολοκλήρωση εγκαταστάσεων τουριστικών λιμανιών και λιμανιών μεικτής χρήσης, δημιουργία logistics στη κλίμακα των νησιών για τη βελτίωση της διακίνησης-εξαγωγής εμπορευμάτων, αναβάθμιση δικτύων τηλεπικοινωνιών, δίκτυο υδροπλάνων)
- **Διαχείριση νερού** που να συμπεριλαμβάνει και επανάχρηση του χρησιμοποιημένου νερού
- **Διαχείριση στερεών αποβλήτων** με στόχο τη κυκλική οικονομία
- **Διαχείριση περιβάλλοντος με στόχο τη μείωση των κινδύνων για φυσικές καταστροφές** (πυρκαγιές και πλημύρες) και τη προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή
- **Ενεργειακή αναβάθμιση κτηρίων & προώθηση της ηλεκτροκίνησης** σε δημόσια και ιδιωτικά μέσα μεταφοράς ώστε να μειωθεί δραστικά το ενεργειακό αποτύπωμα των νησιών
- **Ενεργειακή μετάβαση** από ορυκτά καύσιμα μέσα από Ενεργειακές Κοινότητες

Η αδυναμία στρατηγικού σχεδιασμού σε περιφερειακό / τοπικό επίπεδο

Πρόβλημα

Φαινόμενα
υπερτουρισμού και
υπέρβασης
φέρουσας
ικανότητας νησιού

Στρατηγικός στόχος

- ⇒ Έλεγχος της τουριστικής δραστηριότητας
- ⇒ Προστασία οικιστικού και φυσικού περιβάλλοντος

Ειδικός στόχος

- ✓ Έλεγχος άναρχης δόμησης
- ✓ Απαγόρευση δημιουργίας νέων κλινών
- ✓ Έλεγχος της πίεσης στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον

Δράσεις

- Εφαρμογή υφιστάμενου χωροταξικού σχεδιασμού
- Σύνταξη σχεδίου βιώσιμης κινητικότητας
- Δημιουργία χάρτας βιώσιμου τουρισμού
- Συνεργασία με Επιμελητήριο και ΕΟΤ
- Διενέργεια ελέγχων καταλυμάτων και επιχειρήσεων ως προς το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα

Νησιά Υψηλής Τουριστικής Πίεσης

Κύρια Προβλήματα

Τάση για υπερτουρισμό και υπέρβαση ΦΙ

Υποβάθμιση δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος

Κυκλοφοριακή συμφόρηση, θόρυβος, προσπελασιμότητα

Στρατηγικοί στόχοι

- Έλεγχος της τουριστικής ανάπτυξης
- Διαφοροποίηση οικονομίας
- Βελτίωση ανθεκτικότητας του νησιού

- Προστασία δομημένου και φυσικού περιβάλλοντος

- Βελτίωση συνθηκών κυκλοφορίας για επισκέπτες και κατοίκους

Ειδικοί στόχοι

- Έλεγχος άναρχης δόμησης
- Απαγόρευση δημιουργίας νέων κλινών
- Στρατηγική για τη μετατροπή του προορισμού σε βιώσιμο»
- Ανάπτυξη συστήματος τουριστικής διακυβέρνησης

- Έλεγχος της πίεσης στο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον
- Επανακαθορισμός χρήσεων γης και γενικών πολεοδομικών ρυθμίσεων
- Επεξεργασία σχεδίου για την ανάπτυξη υπεύθυνων κατοίκων και επιχειρηματιών
- Μείωση του αποτυπώματος των επιχειρήσεων

- Σχεδιασμός μεσοπρόθεσμων παρεμβάσεων
- Άμεση λήψη μέτρων ανακούφισης της κυκλοφορίας

Gr Eco Islands: Μια ευκαιρία για στρατηγικό σχεδιασμό στα μικρά νησιά που δεν πρέπει να χαθεί

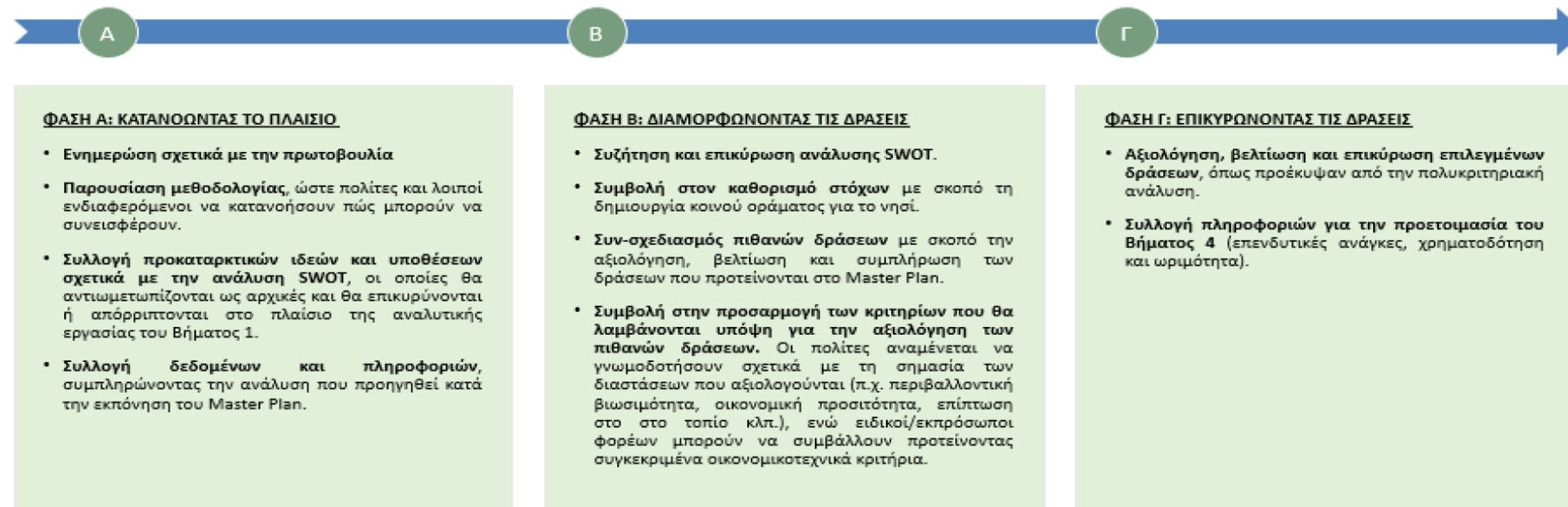
Συμμετοχή κοινωνίας των πολιτών και ενδιαφερόμενων μερών

Τοπικά Σχέδια Δράσης – 4 Βήματα

Φάσεις συμμετοχικού σχεδιασμού

Gr Eco Islands: Μια ευκαιρία για στρατηγικό σχεδιασμό στα μικρά νησιά που δεν πρέπει να χαθεί

XAPTA GReco Islands | Πλαίσιο Στοχοθεσίας

Πυλώνες GReco Islands

Ενεργειακή Μετάβαση

Βιώσιμη Διαχείριση Πόρων

Προστασία Περιβάλλοντος

Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία

Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Ενδυνάμωση Ανθρώπινου Δυναμικού

Στρατηγικοί Στόχοι & Μέτρα

Στρατηγικοί Στόχοι:
ποσοτικοί στόχοι με ελάχιστες τιμές στόχους

Μέτρα: δράσεις για τους πυλώνες όπου δεν προβλέπονται ποσοτικοί στόχοι

- Προαπαιτούμενοι και εναλλακτικοί στόχοι και μέτρα από τους οποίους επιλέγει το νησί
- Το νησί δύναται να προτείνει και νέους στόχους / μέτρα
- Οι εναλλακτικοί στόχοι / μέτρα αξιολογούνται με ένα σύνολο πόντων
- Ο Βαθμός του νησιού στον κάθε πυλώνα είναι το άθροισμα το πόντων που έχει συγκεντρώσει
- Το νησί κατακτά τον πυλώνα εφόσον επιτύχει τα προαπαιτούμενα και έναν ελάχιστο απαιτούμενο βαθμό.

Φάσεις

A

Υποβολή και έγκριση των Τοπικών Σχεδίων Δράσης (ΤΣΔ)

Με την έγκρισή του ΤΣΔ, το νησί χαρακτηρίζεται **GReco candidate**

B

Επίτευξη των ενδιάμεσων στόχων

Με την επίτευξη των ενδιάμεσων στόχων και για τους 6 πυλώνες, το νησί λαμβάνει το σήμα **GReco in transition**

Γ

Επίτευξη των τελικών στόχων και πιστοποίηση

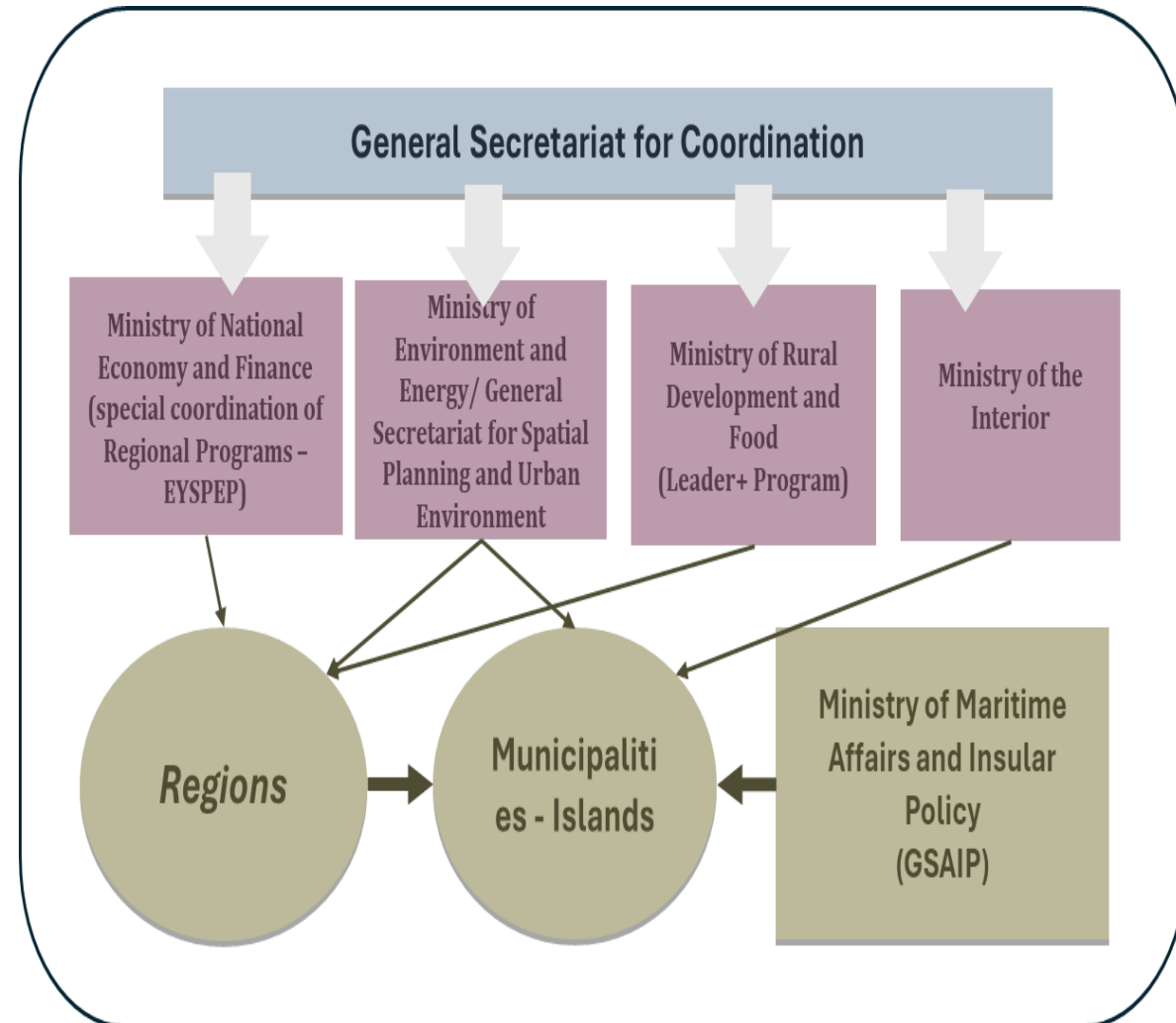
- Με την επίτευξη των τελικών στόχων και για τους 6 πυλώνες εντός χρονοδιαγράμματος, το νησί λαμβάνει την πλήρη πιστοποίηση **GrecoISLAND**

Συμμόρφωση και διατήρηση της πιστοποίησης

- Τακτική παρακολούθηση και συστάσεις για τη διαρκή τήρηση των στόχων
- Μη συμμόρφωση επιφέρει αφαίρεση πιστοποίησης

Νησιωτική διακυβέρνηση: ανάγκη για διαφορετικότητα ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα (πρόταση σε ΟΟΣΑ)

- Η νησιωτική πολιτική χρειάζεται:
 - Θεσμικές ρυθμίσεις & λειτουργία αυτοδιοίκησης: Ο προγραμματικός ρόλος της Περιφέρειας και ο εκτελεστικός των δήμων
 - Νομοθετικές ρυθμίσεις – Ρήτρα νησιωτικότητας (πχ. νησιωτική αγροτική πολιτική)
 - Πρόσθετες χρηματοδοτήσεις για αντιμετώπιση του κόστους νησιωτικότητας
- Τα πρώτα αλλά διστακτικά βήματα του «Καλλικράτη»
 - Το Συμβούλιο Νησιωτικής Πολιτικής
 - Το Ινστιτούτο Νησιωτικής Πολιτικής

Ευχαριστώ για τη προσοχή σας

- ispil@aegean.gr
- <https://llid.aegean.gr/>
- Fb: Εργαστήριο Τοπικής και Νησιωτικής Ανάπτυξης
- <https://tourismobservatory-n.ba.aegean.gr/>
- Fb: Παρατηρητήριο Βιώσιμου Τουρισμού Αιγαίου

